

ÜLIKOOI LÜHINIME NING UUE KAUBAMÄRGI JA LOGO KASUTUSELEVÖTUST

Ülikooli nimest.

1. Eelmisel aastal 100 aastaseks saanud Tallinna Tehnikaülikool on tegutsenud erinevate nimede all. Alates 1938ndast aastast on ta kandnud Tallinna Tehnikaülikooli nime, nõukogude okupatsiooni aastail kandis ülikool Tallinna Polütehnilise Instituudi nime, tänane nimi taastati Eesti taasiseseisvumisel. See nimi on fikseeritud ka 2014.a. vastu võetud Tallinna Tehnikaülikooli seaduses ja selle alusel vastu võetud põhikirjas. Ülikooli nime ei ole muudetud ega selle muutmist isegi arutatud.
2. Mitteametlikus suhtluses on ülikoolile osundamiseks sõltuvalt kontekstist kasutatud erinevaid sõnu või tähiseid, mis on tuletatud kas ülikooli (täis)nimest (ülikool, tehnikaülikool, instituut) või siis nime lühenditest ehk akronüümidest (TPI ja TTÜ). Lisaks on kasutatud ka hüüdnimesid või mugandusi nagu Tipp või Rauakool. Üldistest keelereeglitest lähtuvat akronüümi TTÜ on kasutatud ka ülikooli põhikirjas ja teistes normatiivsetes tekstides, ent eelkõige lähtudes lühiduse taotlusest, mitte niivõrd iseseisva tähistaja või brändina.
3. Rahvusvahelise suhtluse edenedes on tekkinud vajadus võõrkeeltes, eelkõige inglise keeles tähendust omava nimetuse järele, milleks on kasutusele võetud nime tõlge. Ühtse kasutuse tagamiseks on selline tõlge fikseeritud ka ülikooli põhikirjas (seda nõuab isegi kehtiv seadus). Inglisekeelse nimetuse lühendi või akronüümina on kasutusel TUT (ka TTU).
4. Eelneva võib kokku võtta väitena, et ülikoolil on üks ametlik nimi ja mitmeid nimetusi, mida kasutatakse sõltuvalt olukorrast ja vajadustest.

Ülikooli kaubamärgist

5. Erinevatel perioodidel on kasutatud ülikooli sümbolina (tähistajana) ka graafilist kujundit, mis sisaldab ülikooli nime või selle lühendit. Alates aastast 2000 on selline kujund registreeritud ülikooli (sõnalis-graafilise ehk kombineeritud) kaubamärgina ja fikseeritud ülikooli nõukogu poolt vastavalt ülikooli põhikirjale ülikooli sümboolikaeeskirjas (alates 2016.a. Tunnustamise ja sümboolika eeskirjas (TSE)). Sellest tulenevalt on ülikooli rektori poolt kehtestatud ülikooli Stiiliraamat (SR), kus sätestatakse selle kaubamärgi kujundikeele arendus kasutamiseks erinevatel infokandjatel. TSEs fikseeritud kaubamärgi arendus ülikooli logoks on toodud SRis.
6. Lisaks TSEs kirjeldatud kaubamärgile (ja väljaspool nõukogu pädevust) on rektori poolt varasemalt ametlikult registreeritud ka rida teisi (sõnalisi ja graafilisi) kaubamärke, sh ülikooli kui tervikut tähistavaid kaubamärke.
7. Enamgi veel, lisaks nn ametlikule kaubamärgile ja registreeritud kaubamärkidele on ülikoolis olnud kasutusel rida mitteametlikke (sõnalisi ja graafilisi) kaubamärke (Tallinn Tech, iTUT, iTUTech jt), sh rektori ja teiste juhtkonna liikmete poolt.
8. Eelneva põhjal võib väita, et ülikooli praktikaks on olnud ühe ametliku, nõ sümboolse ja ülikooli nõukogu poolt vastavalt põhikirjale fikseeritava kaubamärgi kõrval mitmete teiste kaubamärkide kasutamine.

Ülikooli brändist

9. Kaasaegses maailmas, kus (üleilmne) kommunikatsioon omandab üha suuremat tähendust ka ülikoolide tegevuses, on kiirelt kasvamas vajadus ülikooli laiema, ent

terviliku kuvandi järele kui seda suudab kanda ülikooli (ametlik) nimi ja/või sellest tuletatud logo või kaubamärk(id). See miski on ülikooli bränd.

10. Eelpool kirjeldatud mitmete nimetuste ja kaubamärkide ametlik (ja mitteametlik) otsinguline kasutus on selge viide sellise vajaduse pikaajalisele tunnetamisele ülikoolis ja sellest väljaspoolgi. Võibolla ei oleks tehnikaülikooli (ja teiste Eesti ülikoolide) puhul pelgalt siseriiklikuks kommunikatsiooniks bränd vajalikki (selleks on ülikoolid väikeses ühiskonnas ilma bränditagi piisavalt bränditud), ent kasvav rahvusvaheline suhtlus teeb selle siiski (vältimatult?) vajalikuks.
11. Eelneva põhjal usun, et tingimused ülikooli brändi sihikindlaks väljaarendamiseks olid olemas ja ülikooli juubel pakkus selleks soodsa võimaluse. Ja bränd vajab kandjat või tähistajat.

Lühinimi ja logo kui brändi kandjad

12. Ülikooli brändi alused on loodud ülikooli ajaloo poolt, bränd peab vastama partnerite ootustele selle ülikooli suhtes ja olema kooskõlas ülikooli arenguloogikaga. Viimase selgroog on ülikooli arengukava. See on olemas ja toimib.
13. Brändi sõnalise kandja võib välja mõelda, ent edu lootus on palju suurem, kui sel on selgelt tajutav seos ülikooliga. Siit idee vaadata ringi seni kasutusel olnud erinevate lühemate nimetuste hulgas. Olen isiklikult tehnikaülikoolist välismaal rääkides kasutanud juba sajandivahetusel Taltechi ja tean, et enamus mõistab kohe, mida ma silmas pidasin (muidugi, need olid enamasti akadeemilised inimesed, kes vahel ka tehnikaülikoolist Tallinnas midagi kuulnud).
14. Taltechi nimetust sai siin-seal kasutatud ja kuskil 2016/2017 sündis idee avalikumalt katsetada TalTechiga, esmalt mõne väiksema ettevõtmise raames. Sündis algatus TalTechDigital (mil muidugi oli ka oma iseseisev sisu, mis haakus ülikooli brändiloogikaga). TalTechDigital sai lansseeritud ülikooli 99.ndal aastapäeval. Elab ja areneb siia maani. Nimetust puudutav tagasiside oli pigem positiivne või neutraalne, enamusel oli intuiitvne seos tehnikaülikooliga iseenesestmõistetav. Siit julgus astuda järgmine samm.

Lühinime TalTech ja seotud logo kasutuselevõtt

15. Selleks oli Taltechi kasutuselevõtt ülikooli lühinimena. Lühinimi ei ole nimelühend – üks on nimi (antud juhul brändi nimi) ja teine on lühend (ülikooli ametlikust nimest). Ülikoolil puudus seni ametlik lühinimi – mitteametlikke oli see-eest mitu ja nad konkureerisid üksteisega. Õiguslikke probleeme lühinime (mitteametliku) kasutuselevõtuga ei olnud – seda oli varemaltki korduvalt tehtud. Tõsi, seekord oli lähenemine ilmselt süsteemsem.
16. 2018 kevad-talvel mitteametlikud arutelud kolleegidega ja kaubamärki puudutavad taustauuringud. Tagasiside positiivne, juriidilised riskid hallatavad.
17. Idee lansseerida lühinimi 100.aastapäeva raames oli algusest peale suurepärase idee – andis tohutu, rahalises mõttes enam kui kümnekordse võimenduse. Avalik tutvustus vajas ka graafilist lahendust.
18. Graafiline lahendus sai tellitud Eesti kogemusega ja akadeemiliste asutuste kogemusega Londoni disainibüroolt mitmes variandis. Palusin ise lähtuda ülikooli korporatiivvärvidest (kirsipunane (tumepunane, bordoopunane?), terashall (höbehall?) ja valge) ja võimalusel ka ülikooli senisest ametlikust kaubamärgist.

19. Kolme graafilist ideed sai arutatud rektoraadis ja laiendatud rektoraadis (rektoraat + dekaanid). TalTechi lühinime kasutuselevõtul eelistati julgemat lähenemist, graafilistest lahendustest valiti eristavam ja kaasaegsem. Otsuseni jõudmisel tutvustati esialgseid ideid lühinimest tuleneva logo ja sellel põhineva stiiliraamatu osas.
20. Kavatsust lansseerida lühinimi TalTech ja sellega seotud logo ülikooli juubeliürituste raames tutvustati juubeli nõukojale (valdavalt ülikooli silmapaistvad vilistlased) ja seejärel ülikooli kuratooriumile. Mõte võeti positiivselt vastu ja teadmiseks.
21. Lühinimi TalTech, sellega seotud kujundikeel lansseeriti ülikooli pidulikul kontsertaktusel 17.septembril 2018.a., mida kanti üle televisioonis. Samuti asendati ülikooli hoonetes vananenud viidasüsteem uuele graafilisele kujundusel vastava viidasüsteemiga. Tunnistan, et minu teadmisel toimunud ülikooli viidasüsteemi, samuti mõnede ülikooli dokumentide kujunduse uuendamine läks vastuollu minu enda poolt kehtestatud ja seni kehtiva stiiliraamatu kujunduslike nõuetega.
22. Kokkuvõtvalt, juubeliga seoses kavandati ülikooli lühinime ja sellest tuleneva logo tutvustus eesmärgiga kasvatada selle baasilt tugev bränd Tallinna Tehnikaülikoolile. Edasised sammud jäid sisuliselt sõltuma tutvustuse tagasisidest.

Lühinime, kaubamärgi ja logo muutmine ametlikeks

23. TalTechi lühinime tutvustus ülikooli juubeliga seoses oli edukas ja tagasiside positiivne. Lühinime kiirema ja laiema kasutuselevõtu tagamiseks tundus otstarbekas võtta lühinimi kasutusele ka põhikirjas määratletuna. Ekspertarvamustele tuginedes on üheks suurimaks ohuks brändile konkureerivate nimetuste kasutamine, see oli üldise arvamuse kohaselt ka ülikooli seniste erinevate (mitteametlike) nimetuste elujõuetuse üks põhjusi.
24. Põhikirjas sätestatud korras algatati põhikirja muutmine ja ülikooli nõukogu valdava enamuse toetusel esitati kuratooriumile põhikirja muudatus, mis ka muudatusteta vastu võeti. Muudatus jõustus eelmise aasta detsembris.
25. Eelnevalt tulenevalt oli põhjendatud ka ülikooli ametliku, TSEs määratletud kaubamärgi muutmine, eelkõige põhjusel, et ta sisaldas uue lühinimega konkureerivat nimelühendit TTÜ, samuti graafilise keele konflikti tõttu. Vastav muudatusettepanek oli ülikooli nõukogu päevakorras eelmise aasta detsembris.

Protestid

26. Ülikooli nõukogule adresseeritud kirjas vaidlustasid 34 ülikooli professorit uue kaubamärgi kasutuselevõtu. See oli esimene selgelt sõnastatud negatiivne tagasiside lühinimele, uuele kaubamärgile ja graafilisele kujundusele. Vastustajate argumentid on arusaadavad ja mõistetavad. Põhiline konflikt on minu hinnangul tingitud pingest ajaloolisel ja (isiklikul) kogemusel põhineva järjepidevuse ja uuenduslikkuse/modernsuse vahel, samuti üldpoliitilisest kontekstist võimendatud pingest rahvuslik-keelelise ja üleilmastuva akadeemilise kogukonna vahel. Mõistetavad on etteheited, et tulenevalt ülikooli korporatiivvärvide paleti laiendamisest/kaasajastamisest vajanuks uus kontekst enam harjumisaega ja kommunikatsiooni.
27. Mõistes soovi eelneva laiapõhjalise arutelu ja kommunikatsiooni järele, tuli rektoril kaaluda ka argumente, mis nõuavad edu saavutamiseks üllatusmomenti ja otsustavust, samuti selgust sõnumites. On õige, et lõpliku, seadustatud ja

õigusaktides fikseeritud tasakaalu leidmine on igal juhul vajalik ja see tasakaal tuleb leida ülikooli akadeemilise kogukonna poolt. Nii on ka talitatud.

28. Rektori poolt ettepanekuna (ja rektoraadi ning laiendatud rektoraadi poolt heaks kiidetuna) piirati protestikirjast tulenevalt detsembrikuu nõukogus otsust vaid ülikooli ametliku kaubamärgi muutusega, jättes kõik muud ülikooli sümboleid puudutavad sätted ja regulatsioonid edaspidiseks arutamiseks ja esialgu muutmata. See leidis toetust, ent ametliku kaubamärgi muutmiseks vajalikust koosseisu enamusest jäi üks hää puudu.
29. Detsembrikuise nõukogu koosolekuga seoses esitasid osa nõukogu liikmeid rektorile ka süüdistuse ülikooli 'põhikirja ja võimalikult ka kehtivate seaduste rikkumises'. Sellele on lisandunud mitmed seisukohavõtted ja pöördumised/kaebused nii ülikooli sees kui väljaspool ülikooli. Kinnitan, et olen oma otsustes ja suunistes järginud oma parimat teadmist pidi ülikoolis kehtivat korda, pidades ühtlasi lugu ja juhindudes samas ka senisest praktikast. Olen oma otsustes ühtlasi toetunud ülikooli juristi, kes on sel ametikohal alates 2001.a., professionaalsele nõuandele. Kinnitan, et meie vahel ei ole olnud pingeid ega eriarvamusi.
30. Mul on heameel, et kuratoorium otsustas arutada tõstatatud küsimusi ja loodan, et arutelu võimaldab jõuda kõigi osapoolte jaoks selgete järeldusteni.

Kolmandad osapooled

31. Lisaks ülikoolisisesele arutelule (ja vastasseisudele) on esinenud püüdeid viia antud küsimus väljaspoole ülikooli, sh haridus- ja teadusministeeriumi ja teiste ülikooli järelvalveorganiteni (mulle ei ole nende pöördumiste sisu teada). Minule teadaolevalt on ametlike organite poolt seda küsimust peetud ühemõttelisel ülikooli siseasjaks. Minuni ei ole selles küsimuses jõudnud ühtegi ametlikku pöördumist.
32. Minuni on jõudnud mõned ülikooli juhtkonna tegevust taunivad pöördumised ülikooliga rohkem või vähem seotud mittetulundusühingutelt, mis on sõnastatud ilma ülikooli esindajaid ära kuulamata.
33. Kahetsusväärset on antud küsimuses kujundanud oma arvamuse ka ülikooli akadeemilise eetika komisjon, mis on ülikooli põhikirjaliselt sõltumatu organ lahendamaks akadeemilise eetika koodeksi põhjal vaidlusi ülikooli liikmeskonna liikmete vahel. Mul ei ole selge antud küsimuste seos akadeemilise eetikaga, samuti ei ole komisjon mulle avaldanud vaidluse teist osapoolt ega isegi komisjoni aluste kohaselt nõutavat koosoleku protokollit. Sõnastatud arvamus taunib akadeemilise eetika printsiipidest lähtudes ülikooli juhtkonna tegevust (täpsustades juhtkonnana ülikooli kuratooriumi, nõukogu ja rektorit). Pean kujunenud olukorda äärmiselt kahetsusväärseks, ent arvestades komisjoni taotluslikku sõltumatust ei oska reageerida teisti kui arvamuse teadmiseks võtmisega.

Ametliku kaubamärgi muutmise ja sellega seotud stiiliraamatu arutelu

34. Detsembris arutlusel olnud ametliku kaubamärgi muutmise oli uuesti ülikooli nõukogus arutlusel 22.jaanuaril, kus see kiideti valdava häälteenamusega heaks.
35. Ühtlasi sätestati kord, mille kohaselt rektor, enne stiiliraamatu kehtestamist, konsulteerib liikmeskonnaga ja kuulab ära nõukogu seiskoha. Nii on ka toimunud ja nõukogu aprillikuu istungil jõudsi minu hinnangul olukorrani, kus stiiliraamat on valmis kinnitamiseks. Olen otsustanud enne kinnitamist oodata ära kuratooriumi

seisukoha antud küsimuses.

Edasisest

36. Usun jätkuvalt lühinime TalTech elujõusse ja selle najal kujuneva, rahvusvaheliselt mõistetava ja nähtava brändi kujunemisse. Tugev bränd on tugevale Tallinna Tehnikaülikoolile vajalik ja kasulik. Selle elujõud ei ripu ära mitte õigusaktidest, vaid meie usust ja heast tööst.
37. Kinnitan, et Tallinna Tehnikaülikooli nimi on ja jääb muutumatuks. Lähtudes eesti keele reeglitest on igati õigus- ja seaduspärane kasutada jätkuvalt ülikooli nimelühendina akronüümi TTÜ. Selleks ei ole vaja mingit täiendavat bürokraatiat.

KOKKUVÕTTEKS:

1. Pean jätkuvalt ülikooli lühinime TalTech kasutuselevõttu vajalikuks, põhjendatuks ja üldjoontes õnnestunuks.
2. Selle sammu astumine seoses ülikooli juubeliga oli äärmiselt tulemuslik ja tagas minimaalsete kuludega pea maksimumilähedase tulemuse. TalTechi lühinimi on edukalt juurdunud paljude meie partnerite teadvuses.
3. Märgin, et TalTechi lühinime ja selle poolt kantud brändi lansseerimine ülikooli poolt pälvis ka turundusprofessionaalide tunnustuse.
4. Ei mina, ega minu juhtimisel tegutsenud juhtkond ole ei teadlikult ega hoolimatusest rikkunud ülikooli õigusakte ega kujunenud praktikat. Otsustuskogude poolt langetatud otsused on tehtud täies teadmises kõikidest asjaoludest, täie vastutustundega ja piisavas üksmeeles.

Lugupidamisega
Jaak Aaviksoo
18.aprillil 2019.a.